

Eduskuntavaalit – Mistä on kyse? Mistä saan tietoa?

Koulutus Eduskunnan kirjastossa

9.4.2019

Kristiina Hakala ja Päivi Erkkilä

EDUSKUNTA

Koulutuksen sisältö

- Koulutuksessa käsitellään kahta kysymystä: mistä eduskuntavaaleissa on kyse ja mistä saa vaaleihin liittyvää tietoa
- Äänestyspäivää edeltää monia vaiheita alkaen vaalipiiriä vahvistamisesta ja ehdokasasettelusta
- Äänestyspäivän jälkeen vaalitulos vahvistetaan ja uusi eduskunta voi aloittaa työnsä
- Koulutuksessa käydään läpi vaaleihin liittyvää tietoa mm. [Eduskuntavaalit-tietopakettin](#) ja [Vaalit.fi](#)-sivuston avulla

Mistä eduskuntavaaleissa on kyse?

- Perustuslain 2 § mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta
- Eduskuntavaaleissa, kuten kaikissa vaaleissa, äänestäminen on tärkein vaikuttamiskeino edustuksellisessa demokratiassa. Äänestäjät valitsevat ehdokkaiden joukosta henkilöitä toimimaan vallankäyttäjinä puolestaan
- Kansanedustajat (200) valitaan joka neljäs vuosi toimitettavilla välittömällä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla
 - Yksikamarinen eduskunta
 - Miksi 200 kansanedustajaa?

Mistä eduskuntavaaleissa on kyse?

- Vaalipäivä on vaalivuoden huhtikuun kolmas sunnuntai.
- Eduskuntavaaleissa äänioikeutettuja ovat kaikki viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset
 - [Vaalit ja aikataulut](#)
- Suomi on jaettu [13 vaalipiiriin](#) maakuntajaon mukaisesti
- Eduskuntavaaleissa ehdokkaita voivat asettaa puolueet ja vähintään 100 äänioikeutetun perustamat valitsijayhdistykset. Suomessa vaalit henkilö- ja puoluevaalin yhdistelmä
- Yleisissä vaaleissa ylimpänä vaaliviranomaisena toimii [oikeusministeriö](#), jolla on yleisvastuu vaalien toimittamisesta
 - [Muita vaaliviranomaisia](#)
- Ks. [Milloin Suomessa siirryttiin nykyiseen vaalijärjestelmään?](#)

Vaalikausi vaihtuu...

- Neljän vuoden vaalikaudet (viimeksi ennenaikaiset vaalit 1975)
 - vuosittaiset valtiopäivät, jotka alkavat aina helmikuun alussa valtiopäivien avajaisilla
 - valtiopäivävuosi on eri asia kuin kalenterivuosi
 - ns. pitkät valtiopäivät, edellisenä vuonna alkaneet valtiopäivät jatkuvat vaalivuoden maaliskuuhun
 - vaalikauden päättäjäiset 10.4.2019
- Eduskuntavaalit 14.4.2019
 - vaaleissa vaihtuu reilut 1/3 kansanedustajista, osa näistä luopuu ja osa tippuu
- Sekä uusi vaalikausi että valittujen kansanedustajien toimikausi alkaa heti kun vaalipiirilautakunta on vahvistanut vaalien tuloksen 17.4.2019
- Valtakirjojen tarkastus 23.4.2019, oikeuskansleri tarkastaa vaalipiirien todistukset siitä, että kukin ehdokas on tullut valituksi kansanedustajaksi
- Vuoden 2019 valtiopäivien avajaiset 25.4.2019
- Vanha hallitus muuttuu toimitusministeristöksi tavallisesti sen jälkeen, kun valtakirjat on tarkastettu ja valtiopäivien avajaiset pidetty. Tällöin hallitus esittää eronpyyntönsä ja jatkaa toimitusministeristönä, kunnes uusi hallitus on syntynyt. Toimitusministeristö hoitaa juoksevat asiat (ks. tarkemmin [Toimitusministeristön asema](#))
- Ks. [Vaalikausi vaihtuu, mitä eduskunnassa tapahtuu?](#)

Eduskunnan tehtävät

- **Äänestämällä** eduskuntavaaleissa vaikuttaa siihen, kuinka [eduskunta toteuttaa tehtäviään](#)
- Eduskunnan keskeisin tehtävä on lakien säätäminen
 - Vaalikaudella 2015-2018 hyväksyttiin yhteensä 3230 lakia!
- Eduskunta valvoo hallituksen ja hallinnon toimintaa sekä poliittisesti että oikeudellisesti. Poliittisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että hallituksen toiminnalla on eduskunnan enemmistön tuki. Oikeudellisella valvonnalla varmistetaan ministerin virkatoimien lainmukaisuus
- Eduskunta päättää, miten Suomi suhtautuu niihin EU:ssa päätettäviin asioihin, jotka kuuluvat eduskunnan toimivaltaan
- Eduskunta käyttää budjettivaltaansa ennen muuta käsittelemällä joka vuosi valtion talousarvion
- Eduskunta käsittelee kansainväliset sopimukset, lisäksi kansanedustajia tarvitaan edustamaan Suomea myös kansainvälisessä politiikassa
- **Äänestämällä** vaikuttaa myös siihen, kenestä tulee seuraava Suomen pääministeri, ja minkä puolueen ohjelmaa aletaan ensisijaisesti noudattaa

Vaalilainsäädäntö

- keskeinen eduskuntavaaleja koskeva [vaalilainsäädäntö](#) löytyy oikeusministeriön ylläpitämästä Vaalit.fi-verkkopalvelusta
- Tärkeimpiä lakeja ovat *Suomen perustuslaki*, *vaalilaki*, *vaalirahoituslaki* ja *puoluelaki*

Vaalien periaatteet

- Vaaleissa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus
- Vaalit ovat välittömät
- Vaalit ovat suhteelliset
- Vaalit ovat salaiset
- Kunkin äänestäjän on äänestettävä itse
- Äänestämisen on tapahduttava vaaliviranomaisen edessä
- [Vaalit.fi](https://vaalit.fi)

Vaalirahoitus

- [Valtiontalouden tarkastusvirasto \(VTV\)](#) valvoo [vaalirahoitusta](#)
- vaalirahoituksella tarkoitetaan rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan ne kulut, jotka ovat aiheutuneet aikavälillä kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen
- VTV valvoo, että kaikki ilmoitusvelvolliset ovat tehneet vaalirahoituslain mukaiset ilmoitukset ja julkaisee kaikki saapuneet ilmoitukset [vaalirahoituksen ilmoitusrekisterissä](#)

Puoluerahoitus

- [Valtiontalouden tarkastusvirasto](#) (VTV) valvoo myös [puoluerahoitusta](#)
- Puoluelaissa puoluerahoitus vain mainiten
- Puoluerahoituksella tarkoitetaan puolueen, piirin, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saamaa tukea
 - valtio avustaa puolueita [puoluetuella](#), jota jaetaan eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden kansanedustajapaikkojen perusteella
- VTV valvoo puoluelain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista

Puolueet

- Asettavat ehdokkaat vaaleihin yhdessä valitsijayhdistysten kautta
- Ehdokkaalle annettu ääni lasketaan puolueen hyväksi
- Vaalien jälkeen kansanedustajat muodostavat puolueittain [eduskuntaryhmiä](#)
- [Puolurekisteriin](#) merkitty rekisteröity yhdistys
- [Puoluelaki](#)
 - 9 b § (16.7.2010/683) Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Puolueet

- Puolueella tulee olla yleisohjelma
 - Löytyvät [Pohtiva](#)-tietokannasta.
- Vaalikampanjat
 - Vaaliohjelmat ja vaalikampanjat löytyvät puolueiden omilta verkkosivuilta ja [Pohtiva](#)-tietokannasta.
- Puolueiden kannatuskyselyt
 - Taloustutkimus, Kantar TNS ja Tietoykkönen tekevät valtakunnallisia puoluekannatuskyselyjä median (YLE, Helsingin Sanomat ym.) tilaamina.

Äänestäjät

- Äänestäminen on jokaisen täysi-ikäisen kansalaisen perusoikeus
- Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta
- Ilmoituskortti äänioikeudesta
- Äänestää voi vain oman vaalipiirin ehdokasta
 - Oma vaalipiirisi määräytyy sen mukaan, mikä oli väestötietojärjestelmään merkitty kotikunta 22.2.2019.
- Äänestäminen on tehty suomalaisille helpoksi
 - Ei tarvitse rekisteröitymistä äänestäjäksi
 - Viikko aikaa äänestää ennakkoon
- Tietoa [äänioikeudesta ja äänioikeusrekisteristä](#)
- Tietoa [äänestäjälle](#)

Ehdokkaat

- Eduskuntavaaleissa ehdokkaaksi voi asettua jokainen äänioikeutettu henkilö, joka ei ole vajaavaltainen eli holhouksen alainen
- Ehdokas voi asettautua ehdokkaaksi missä tahansa vaalipiirissä, mutta vain yhdessä vaalipiirissä
- Tietoa [ehdokkaalle](#) mm. vaalikelpoisuudesta ja miten ehdokkaaksi pääsystä, vaalimainonnasta ja ehdokkaan vaalirahoituksesta.
- Koko maan [ehdokkaat](#).

Kenelle ääni

Vaalikoneet voivat auttaa löytämään itselle sopivimman ehdokkaan.

Tutustu [puolueisiin](#) ja niiden [vaaliohjelmiin](#).

- [Vaalitentit](#)

Tutustu [eduskuntatyöhön](#) ja [kansanedustajiin](#)

- Keskustelut ehdokkaiden kanssa tori-ym. tapaamisissa.

Tuttu ehdokas.

Hyvä vaalikampanja.

Tunteet.

Sukupuolittunut äänestäminen.

Vaalien tulos

- Vaalipiirilautakunnat aloittavat ennakoänten laskennan aikaisintaan kello 12 vaalipäivänä
 - Ennakoäänestyksen tulokset julkaistaan heti kello 20:n jälkeen.
- Vaalitulokseen lisätään vaalipäivän äänestyksen äänet sitä mukaan kuin niitä ehditään vaalilautakunnissa laskea.
- Vaalipäivän illan ääntenlaskentaa kutsutaan alustavaksi laskennaksi.

Vaalien tulos

- Tarkastuslaskennassa lasketaan uudelleen vaalipäivän äänestyksessä annetut äänet.
- Vaalien tulos vahvistetaan keskiviikkona viimeistään kello 18 aloitettavassa vaalipiirilautakunnan kokouksessa.

Vaalien tulos- ja tietopalvelu

- Oikeusministeriön [tieto- ja tulospalvelussa](#) Kattavat tilastotiedot yleisistä vaaleista vaaleittain vuodesta 2003 alkaen.
 - Esim. Helsingin vaalipiiristä eduskuntaan valitut [ehdokkaat](#) vuonna 2015
- Tilastokeskuksen vaalitulastoissa laajat tulos- ja tilastotiedot vuodesta 1983 alkaen
 - Vuotta 1983 vanhemmat vaalitulastot löytyvät Tilastokeskuksen tilastokirjoista, SVT-sarjasta. Niitä on myös koottu [Doria.fi](#) -sivustolle.
- Väestörekisterikeskuksen vaalitulastoissa monipuolisia tilastotietoryhmiä
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkistossa vaaleja koskevaa tietoaineistoa, mm. demokratiaindikaattorit ja poliittisten ohjelmien tietovarasto
- Lisäksi mediassa julkaistaan vaalien tulokset jo vaalipäivän iltana ja vahvistetut vaalitulokset keskiviikkona.

Eduskuntavaalitutkimus

- [Suomen vaalitutkimusportaali](#)
 - Vaalitutkimuksia on toteutettu Suomessa säännöllisesti vuodesta 2003 lähtien. Ne antavat uutta tietoa politiikan muutoksesta ja demokratian tilasta Suomessa. Vuoden 2019 vaalitutkimuksen tulokset kootaan pääraporttiin, joka julkaistaan keväällä 2020.
 - [Demokratiaindikaattorit](#)
- Aineistoa Selma-tietokannassa
 - [eduskuntavaalit](#), [demokratia](#), [äänioikeus](#) ja [vaalikelpoisuus](#)